

ressò mont-roigenc

EL SEGLE XIX, UN TEMPS CONVULS

1: LA GUERRA DEL FRANCÈS (1808 a 1814). ELS FETS DE CORPUS DEL 1811.

Martí Rom
www.martirom.cat

12-08-2020

El segle XIX va ser un període terriblement convuls a Espanya. S'inicia amb la "Guerra del Francès", del 1808 al 1814. Enmig, el 1812 a Cadis, es proclama una primera Constitució que el rei Ferran VII anul·larà el 1814. El 1820 es produeix l'aixecament liberal del coronel Rafel de Riego. Del 1821 al 1823 hi ha la dita "Guerra reialista", la primera guerra civil. El 1823 es produeix la invasió francesa dels "Cent Mil Fills de Sant Lluís" que restableix el poder absolut del rei.

A aquesta pugna constant entre absolutistes i liberals, caldrà afegir-hi la irrupció del carlisme, dels seguidors de Don Carlos, el germà del rei Ferran VII. El 1827 hi ha una guerra, anomenada dels "Malcontents", que es pot considerar la primera baula de les guerres carlines: la Primera (del 1833 al 1840), la Segona (del 1846 al 1849) i la Tercera (del 1872 al 1876). Aquests, s'oposaven al regnat de la filla de Ferran VII, Isabel II.

El 1873 es proclamarà la Primera República, que sols durarà 22 mesos (fins al 1874). A continuació, s'instaurarà una monarquia parlamentària encapçalada per Alfons XII. És l'inici del període conegut com la "Restauració" (de la monarquia), que arribarà fins al 1931 i l'inici de la Segona República (1931-1939). Els tres últims anys seran de la dita "Guerra Civil", que portarà el règim autoritari del franquisme.

Durant la primera meitat del segle XIX es van anar produint moviments insurreccionals a Amèrica del Sud, produint-se la pèrdua de les colònies. Sols van quedar Cuba i Filipines que, finalment, van declarar la independència el 1898.

Com va viure Mont-roig aquest complex procés històric?

Es fa difícil esbrinar amb detall la participació de persones del poble en cadascun d'aquests esdeveniments. Gairebé no hi ha informació escrita des del propi poble. Tan sols tenim el llibre "Història de Mont-roig" de Francesc Riba i Mestre (Centre d'Estudis de la comarca de Reus, 1983) i algunes anotacions del llibre "Notícies històriques de Mont-roig del Camp" de Baptista Nogués ("Quaderns de la Pixerota", 2017). Com sabem, Mont-roig és un dels pocs pobles de Catalunya que no conserven arxius, ni municipals ni eclesiàstics, perquè es van cremar a l'inici de la "Guerra Civil". Tampoc tenim una suficient memòria oral de molts fets del segle XIX (ni de la primera meitat del segle XX). Un oblit voluntari o imposat ha arraconat la transmissió d'informacions.

El meu treball ha estat cercar informacions directes (o relacionades) de Mont-roig o el Camp de Tarragona, sobre aquests fets històrics en la premsa històrica: textos, llibres i mitjançant la consulta d'alguns arxius.

És fa difícil escriure una història de Mont-roig, ni d'un període concret, perquè manquen moltes informacions. L'únic que es pot fer, és aportar el conjunt més ampli possible d'informacions que puguin constituir un relat coherent que ens acosti a aquella realitat.

LA GUERRA DEL FRANCÉS (1808-1814)

La “Guerra del Francès”, coneguda a Espanya com la “Guerra de la Independència”, va començar amb la invasió francesa de Catalunya el 10 de febrer de 1808. De fet, el motiu declarat pels francesos era que anaven, amb l'ajut de l'exèrcit espanyol, a conquerir Portugal. En poc temps es van establir a Espanya uns 65.000 soldats francesos. Napoleó Bonaparte, emperador dels francesos, primer, el 19 de març de 1808, va forçar la dimissió del rei d'Espanya Carles IV a favor del seu fill Ferran VII, i poc després, el 5 de maig, va provocar la renúncia d'aquest i va nomenar rei d'Espanya el seu germà, Josep I Bonaparte, que ho seria del 1808 al 1813.

Comencen a haver petits aixecaments i aldarulls a Espanya, que conclouen amb el de Madrid del 2 de maig.

A Catalunya, la primera topada important és la batalla del Bruc, del 6 de juny de 1808. El famós Timbaler del Bruc, colpejant frenèticament el seu instrument i amb l'ajut de la reverberació del seu so a les muntanyes de Montserrat, va ajudar a foragitar els francesos, doncs van creure que enfront tenien un important cos d'exèrcit. S'acabava el mite de la imbatibilitat de Napoleó.

El Timbaler, la batalla del Bruc, ha estat un bell i antic mite que des de xiquet havia escoltat al meu avi Francesc Rom Serra¹. Ens recitava un tros de l'obra “Les joies de la Roser” (1866) de Frederic Soler “Pitarra”. Gairebé des de l'inici, de l'acte primer, escena primera. Era en Bernat que deia: “*Jo era a Manresa a can Pere, / quan ens ve el de cal Poruc, i ens diu: Minyons cap al Bruc, / que en farem bona cacera. / Prenem tots les carrabines; / molts no en tenien, bastons; / i ens amaguem pels turons / darrera roures i alzines. / Ja venen –diu- endavant. / tothom preparat estava; / eren deu mil i els manava / el seu general Chabran. / Arriben; descarga... Boom! / Venta'ls-hi escopetada. / Au, que van de retirada! / Vinga metrallada, i ... Boom! / Baixen tots els somatents, / Aquest per mi, aquell per tu...*”. Una mica més endavant, després de fer una estudiada pausa deia: “*Jo sol, només, trenta-nou: / trenta-nou! Ah! Sols em cou / no poder arribar als quaranta...!*”.

Quatre dies després del Bruc, el 10 de juny de 1808, comencen a haver-hi aldarulls a Mont-roig. Ens ho explica Francesc Riba i Mestre, a “Història de Mont-roig”²: “*Abans de mitja nit del 8 al 9 de juny... estant els francesos a Tarragona, i poques hores abans de desocupar-la, se sublevà Mont-roig, la sublevació feta amb ordre i ocasió, hauria estar digna de lloança, però fou... per la malícia d'alguns perversos, que més els movia la venjança contra els germans, que el bé de la Pàtria... amb amenaces feien sortir i seguir a tothom... Se presentaren els de l'aldarull entre 10 i 11 de la nit davant de casa el Sr. Batlle, que ho era el Sr, Francisco Pasqual i Anguera, i aquest... procurà amb*

---

¹ Autor dels llibres “El Centre Obrer de Mont-roig del Camp (1911-1925)” (Cossetània Edicions, 2003) i “Guspires (de la història de Mont-roig)” (Edicions Marré / Associació de Veïns Muntanya Roja, 2010).

² “Història de Mont-roig” de Francesc Riba i Mestre (Centre d'Estudis de la comarca de Reus, 1983), pàg. 180.

súplices i raons, fer-los retirar... Però després tornaren a casa el batlle tocant un tabal i corns o caragols marins. La primera vegada demanaven al batlle armes, municions i diners per anar contra els francesos, i la segona que volien menjar i beure... Sortiren d'allí anant-se'n Vila amunt, insultant algunes cases. Tornaren per tercera vegada prop de les tres del matí... disparant alguna escopeta i alguna trabucada... No farem memòria d'alguns atemptats que se cometeren, sols diré que dins d'una casa que no s'habitava se trobà mort un, que a part era dels esvalotadors, que se cremà i saquejà la casa del Jordi, davant de l'església³... Isqué per últim el Somatent en número de 500, homes.. que en amenaçar de matar-los..."

Trobem que hi ha un cert malestar entre alguns vilatans. Són gent exaltada. Demanen armes. Es suposa que per anar contra els francesos. Però també exigien diners, menjar i beure.

Josep Munté i Vilà explica, en el text "Apunts a la biografia de F. Riba", publicat a "Ressò mont-roigenc" núm. 1, que "calia lluitar... contra els avalotadors (que deien la canalla)..."

Aquests problemes existents en el si de la població de Mont-roig, podrien derivar-se del nou context socioeconòmic produït pel gran increment demogràfic que tingué en les darreres dècades. El 1717 tenia 675 habitants i el 1787 eren 2.000.

L'any 1801 l'Ajuntament de Mont-roig es composava de: batlle (alcalde) Josep Riba, regidor Degà Francesc Fontcuberta, regidors Joan Bargalló, Josep Bargalló, Josep Fraga i Josep Olivé, diputats Joan Baptista Ferratges i Josep Munté, síndic procurador Francesc Borràs i el síndic personer Joan Puñet⁴.

En el llibre "Memòria del setge i ocupació de Tarragona" tenim una molt detallada descripció dels principals fets que van passar a Mont-roig durant aquells anys⁵: "Lo dia 24 de juny del any 1808, al matí isqué de la parroquia la profesó que se dirigí a la hermita, y des de luego que arribà regrese portan cuatro religiosos de obediència de Escornalbou la sagrada imatge de la Roca..."

Aquells aldarulls porten a la creació d'una Junta a Mont-roig formada per Josep Ferratges, Francesc Borja, Josep Gassó, Benet Fortuny, Francesc Riba i Mestre i Ramon Soler. L'Ajuntament i la Junta van nomenar a Joan Baptista Ferratges⁶, que era notari,

---

³ Cal Jordi era una de les cases més importants del poble. La casa pairal és al carrer Major núm. 3. Més antigament era al carrer d'Amunt núm. 10. Escriu Ferran Jové Hortonedà en el llibre "Estudi Onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp" (Ajuntament de Mont-roig, 1999), pàg. 295: "és considerada una de les cases bones de la vila..."

⁴ "Notícies històriques de Mont-roig del Camp" de Baptista Nogués ("Quaderns de la Pixerota", 2017), pàg. 55.

⁵ "Memòria del setge i ocupació de Tarragona" de Manuel Maria Fuentes i Gasó, Joan Maria Quijada Bosch i Neus Sánchez Pié (Rafael Dalmau Editor, 2012). A la pàg. 368 hi ha un llarg text titulat "De lo ocorregut des del dia 24 de juny del any 1808, en què se baixà a la parròquia la santa imatge de la Roca per motiu de guerra, fins que se tornà de gràcies a sa hermita en lo any 1816" (Del Fons parroquial de Sant Miquel arcàngel de Mont-roig del Camp / "Àlbum Marià a honor i glòria de Nostra Senyora de la Roca", núm. 166, caps 21, pàgines 52-67).

⁶ Aquest Joan Baptista Ferratges Jordi era fill del també esmentat Josep Ferratges Sahuets. L'avi d'Antoni Ferratges Mesa, primer Marqués de Mont-roig.

comissionat de la vila a la Junta Corregimental. Cal remarcar el propi Riba i Mestre i els dos Ferratges, pare i fill⁷.

Continua Riba i Mestre: “A fi de tenir el poble en quietud, resolgué la Junta Corregimental de formar als mateixos pobles companyies de paisans armats. Se formà aquesta a Mont-roig, i elegí per son capità a Dn. Joan Riba i Mestres⁸, de la mateixa vila...”⁹. I explica com anaven vestits els oficials: “casaca de drap blau fosc amb gires i coll de vellut carmesí, pantalón i justillo¹⁰ del mateix, o d’alenquins¹¹...”.

El 25 de febrer de 1809 tingué lloc la batalla de Valls, del general Reding contra els francesos. Aquest general de les tropes espanyoles haurà d’emprendre la retirada cap a Tarragona. Això va dur la por al Camp de Tarragona. Antoni Pons Anguera al “Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña”, diu sobre Reus: “De cuatro partes de la gente se marcharon tres por los montes con equipatge y familia unos a Tarragona, otros a Tortosa y así era una confusión para las gentes sin saber por donde ir...”¹².

A “Memòria del setge i ocupació de Tarragona”, podem llegir: “Havent-se perdut la molt renyida batalla de Valls del dia 25 de febrer del any 1809, adelantaren los francesos la tarde del dia 26 fins a Reus y Cambrils, y en la nit següen fugí molta gent del Camp de Tarragona a la montanyas y Mont-roig escondí la sagrada imatge de la Roca en una cova del Arey¹³...”. Després relata que els francesos van anar a Mont-roig el 13 de març “y a pesar de venir amb molts bagatges y carros buits portar ordi, etc. No se’n portaren res...”. Al retirar-se el francesos de Reus, el 18 de març, els mont-roigencs van poder retornar la imatge de la Mare de Déu de la Roca a l’ermita.

Continua: “Després se estengueren per tot lo priorat de Catalunya unes melignes enfermetats causan grans estragos...”. Diu que hi va haver una gran mortaldat per tot arreu. A Mont-roig es va decidir fer una novena a la Mare de Déu del 14 al 22 de maig. “Se féu... un novenari per alcanzar pluja, perquè los cams estaban sechs, però ploqué que se comensá lo novenari, y poc després desaparagueran las malalties...”. Esmenta que hi va haver importants pedregades en els pobles veïns. “Lo dia 10 de abril del any 1810, que també tocà, no féu mal a las viñas, que moltes de elles encara no brotavan...”.

---

⁷ Josep Ferratges Sahuets era pare de Joan Baptista Ferratges Jordi. Aquest darrer seria pare de Ferran Ferratges Ballester, el mont-roigenc que anà a Santiago de Cuba i que seria el pare de Antoni Ferratges Mesa, el primer marquès de Mont-roig. Vegeu el text “El marquès de Mont-roig: a la recerca d’una ombra” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 55.

⁸ Deu ser “Riba i Mestre”. Era germà de Francesc Riba i Mestre. Aquell text hi afegeix que “morí l’any 1827 d’ajudant de Plaça de Barcelona...”.

⁹ “Història de Mont-roig” de Francesc Riba i Mestre, pàg. 183.

¹⁰ Segons la Real Academia Española, “justillo” és una “prenda interior sin mangas, que ciñe el cuerpo y no baja de la cintura”.

¹¹ De color groc. Imitació de les robes grogues característiques de la Xina, de Nanquin.

¹² “Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña” d’Antoni Pons Anguera (Associació d’Estudis Reusencs, 1988), pàg. 37.

¹³ Deu ser l’Areny.

En el llibre “L’ermita de la Mare de Déu de la Roca, història d’un símbol...” s’hi comenta que “*al desembre de 1809 sortiren de Mont-roig 110 homes amb el capità Josep Soler...*”¹⁴.

El trasbals de l’inici de la “Guerra del Francès” va dur fam i malalties. Durant el 1809, a Reus, van morir 1.927 persones com a conseqüència de la pesta. Des d’aquell 18 de març fins a finals de 1810 no hi va haver presència de tropes franceses a Mont-roig.

*“El mes d’abril de 1810 desembarcà a l’Hospitalet el coronel D. Lluís Maria Andriani... i una divisió d’infanteria i cavalleria que s’havien embarcat a Tarragona i que vingué per mar amb motiu d’haver-hi a Reus un gros exèrcit de francesos. Arribà dita divisió... a Mont-roig prop de punta de dia. Isqué el Batlle i entrant a la vila se’ls facilità tot allò que necessitaren...”*¹⁵.

El 1811 el general Suchet, amb un cos d’exèrcit expedicionari de 40.000 homes, dominava la línia de l’Ebre, Lleida i Aragó. Finalment, els francesos van entrar a Tortosa l’1 de gener de 1811. Això va portar a molta gent de Falset, Tivissa i d’altres pobles del voltant a refugiar-se a Mont-roig.

*“El primer avançament... el realitzà el general Habert des de Tortosa, per l’antic camí del Coll de Balaguer... (El) dia primer de maig, el gros de la divisió Habert... arribava a Cambrils... El dia 2 els francesos ocupaven Reus...”*¹⁶. A partir d’aleshores, es succeeixen diverses visites de tropes franceses a Mont-roig.

Antoni Bosch i Cardellach, metge de Bràfim en aquest període, ens relata un episodi del 15 de gener: “*El bayle (batlle) de Cambrils enviò un parte al mismo Campoverde*¹⁷, *diciéndole que en aquella misma noche habían de dormir en su villa como 12.000 franceses que venían de la parte de Valencia, según que así lo decía una partida de unos 300 de ellos que habían llegado allá y mandaron prevenir alojamientos para sus gefes, con víveres, bagages, etc., y hasta mandaron guisar la cena para Suchet, obligando a las justicias a componer los caminos por donde había de pasar, y a salir a recibirle con achas encendidas. Todas estas cosas fueron ardidés de guerra: ni Suchet ni sus 12.000 hombres jamás comparecieron en Cambrils; antes bien, al día siguiente los 300 franceses se bolvieron al coll de Balaguer, de donde habían salido...*”¹⁸.

A inicis de 1811, Tarragona era l’única plaça forta i capital de província de Catalunya que es mantenia en mans de les tropes espanyoles. Tenia aleshores dos nuclis de població. L’un, reduït, era el barri de pescadors, l’altre estava al turó que culmina la catedral. Aquest estava envoltat de les muralles romanes, però no tenia fossat. Cap a l’interior, en un altre turó, hi havia el fort de l’Oliva; aquest, va caure en mans dels francesos el 29 de maig.

---

¹⁴ “L’ermita de la Mare de Déu de la Roca, història d’un símbol. A partir d’un relat de Josep Savall Ferrando” de Glòria Savall Solé i Josep Maria Savall Solé (Onadaedicions, 2014), pàg. 72.

¹⁵ “Història de Mont-roig” de Francesc Riba i Mestre, pàg. 192.

¹⁶ “El setge de Tarragona a la guerra napoleònica” de Josep Iglesias (Episodis de la història, Rafael Dalmau Editor, 1965), pàg. 7.

¹⁷ Comandant de l’exèrcit espanyol.

¹⁸ Del text “Resumen de lo sucedido en la villa de Bràfim (situada en la carretera de Barcelona a Valls, a dos horas de ésta y a quatro de Tarragona) en todos los años de la última guerra con Francia y su intruso gobierno” d’Antoni Bosch i Cardellach. Aquest text està reproduït a “Una visió més real de la Guerra del Francès: la historia de Bràfim d’en Bosch i Cardellach” (1988) d’Esteban Canales Gili, pàg. 24.

En aquests preparatius del francesos de fer l'assalt a Tarragona, he trobat un moviment de distracció de les tropes espanyoles que van fins a Mont-roig: "El primero de abril embárcase Andriani en Tarragona con el batallón de Antequera y el de voluntarios de Valencia para llamar la atención de los imperiales estacionados en Reus; toma tierra en el Hospitalet y avanza el seis a Montroig que solo dista una legua de aquella villa; los franceses evacúan el siete a Reus con dirección a Barcelona. Sin perder tiempo Antequera marcha a Tibisa para hostilizar a los que en numero de cuatro mil hombres guardaban la izquierda del Ebro..."¹⁹.

En ple setge a Tarragona, el 5 de maig, el general Suchet va enviar una circular als ajuntaments per tal de nomenar un dels seus membres a la nova Junta que es faria a Reus. De Mont-roig hi anà Miquel Vidiella²⁰.

Bosch i Cardellach (tot parlant del voltant de maig de 1811): "*En estos días era general nuestros paysanos matar a los franceses que pueden coger extraviados. Pero era más general derramarse los franceses por los pueblos a segar y llevarse las mieses aún tiernas para forrages de su caballería...*"²¹.

Arribem a mitjans de juny de 1811. Escriu Riba i Mestre: "*Alguns soldats, o potser fossin desertors del nostre exèrcit la major part, o tots, naturals de Mont-roig, els incomodaven, fins que un dia els prengueren un comboi d'unes 60 càrregues de farina, que portant-les a Mont-roig, les portaren immediatament a amagar-les en una cova de la Verge de la Roca...*"²². Aquest fet succeí en aquell perillós camí del Coll de Balaguer.

Llegim a "Memòria del setge i ocupació de Tarragona": "*Als 11 o 12 de juny del any 1811 isqueran a la carretera uns soldats que pillaren un comboi de farina que portavan los francesos al siti de Tarragona, pujaren la farina a Mont-roig, y luego dalt de la hermita...*". Aleshores, el general Suchet va enviar soldats a la nit a envoltar el poble i al fer-se de dia van entrat a la vila. "*A las sis horas del matí comensaren a sacaixà, y se'n deixaren a las 6 de la tarde... Asclaren los sagraris y pillant la corona de plata que portava la verge la deixaren intacta. Pujà una partida de francesos a la hermita, al mig de la iglésia y posan-hi foch cremaren tot lo de la iglésia... se cremà la teulada... Trobaren y repreneueren la feina del comboi... Mentres tan que durava lo saqueig prenian en la vila tots los hòmens que trobaven que tal vegada serían més de cent... y cometian grans insolències...*".

Riba i Mestre continua explicant que marxaren de Mont-roig a la posta de sol enduent-se presoners a la majoria que havien agafat. "*A la parada de damunt l'hort del Riba*"²³ van afusellar al pare carmelita Joan de Santa Úrsula, que regia la parròquia en absència del rector, Joan Cabrer regidor de l'Ajuntament, i Joan Baptista Ferratges, secretari de l'Ajuntament. "*Al Senyor Rector ans del setge, anant a Tarragona comissionat, li caigué el matxo i prengué mal i se féu conduir a Reus d'on era fill, i per això no se*

---

¹⁹ "Historia orgánica de las armas de Infantería y Caballería españolas desde la creación del ejército permanente hasta el día" por el Teniente General Conde de Clonard (Madrid, 1858).

²⁰ "L'administració Suchet a les comarques tarragonines" de J. M. Recasens Comes (Episodis de la Història, Rafael Dalmau Editor, 1973), pàg. 24.

²¹ "Resumen de lo sucedido en la villa de Bráfim ...", pàg. 28.

²² "Història de Mont-roig" de Francesc Riba i Mestre, pàg. 185.

²³ També conegut com "Mas del Tita".

trobà a Mont-roig aquest desgraciat dia...²⁴. Aquest rector era mossèn Josep Baiget Rocamora (ho fou del 1796 al 1822)²⁵.

Antoni Bosch i Cardellach, el metge de Bràfim, ens relata: “En 13 junio: sabiendo los franceses que algunos paysanos de Monroig habían interceptado y tomado algunas quarteras de trigo que se les llevaban, fueron allá en número de 1.500 hombres, rodearon la villa, prendieron a unas 100 cabezas de familia, saquearon toda la villa, tomaron todas las caballerías cargando en ellas todos sus efectos, se detuvieron todo el día en dicha villa, comiendo en ella y disfrutando brutalmente de quanto se les antojó. Por la tarde se llevaron maniatados a todos los presos y en una hera al salir del pueblo afusilaron a un religioso descalzo que regentaba la parroquia, al que regentaba la vara de bayle (batlle), y al escribano que lo era del ayuntamiento, y era la persona más acomodada y visible. Luego obligaron a los demás presos que pasasen por encima los muertos, y tras de ellos hicieron lo mismo las tropas, bolviendo y rebolviendo a pisarlos los de caballería...”²⁶.

A l'arribar a Cambrils “afusellaren quatre soldats de Mont-roig que anaven presos. Aquests eren fills de Joan Gassó, Josep Tost, Francesc Rimbau i de Josep Vila...”²⁷. Era el 13 de juny de 1811. Dia de Corpus i de Sant Antoni de Pàdua.

A Cambrils es van poder escapar alguns dels presoners. A la resta, a l'endemà se'ls van endur a la ermita del Roser de Reus. Riba i Mestre anomena, un per un, els cinquanta mont-roigencs que restaren presoners²⁸. Entre aquests, vull remarcar el propi Francesc Riba i Mestre i Pere Martí Llaberia (avantpassat meu). Al cap de tres dies en van afusellar, al camí de l'Aleixar, quatre més escollits per sorteig. Foren: Josep Domènec dit “fatxes”, Miquel Cedó, Josep Rius i Ramon Oriol²⁹.

El dia 15 n'anaven a afusellar d'altres: mossèn Tomàs Roca, el segon regidor Joan Puñet i quatre més per sorteig. Aleshores, “lo doctor Francisco Balsells³⁰ y Miquel Vidiella en nom de la Junta”³¹ del Corregiment formada a Reus van anar a demanar clemència al general Suchet. Aquests, van arribar quan estaven a punt de què fossin afusellats. Malgrat tot, els francesos, en un judici militar, van decidir executar Josep Rius i Ramon Oriol. “Per a presenciar la mort d'aquests dos infeliços, que fou al cap de pocs dies, prengueren a Francesc Fontcuberta i Pere Martí³², que junt amb els dos desgraciats, foren conduïts al suplici sens dir-los la sort que els tocava... Arribaren a la dita parada del camí de l'Aleixar, on tenien les forques, i allí tots quatre agenollats mataren a Josep Rius i Ramon Oriol; feren alçar a Fontcuberta i a Martí, i els tornaren al Roser...”³³.

---

²⁴ “Història de Mont-roig” de Francesc Riba i Mestre, pàg. 186.

²⁵ “Rectorologi de Mont-roig des de 1681 (II)” publicat a “**Ressò mont-roigenc**” núm. 53, pàg. 18.

²⁶ “Resumen de lo sucedido en la villa de Bràfim ...”, pàg. 30.

²⁷ “Història de Mont-roig” de Francesc Riba i Mestre, pàg. 187. En el llibre “Memòria del setge i ocupació de Tarragona” s'hi diu que era Joan Tost (enlloc de Josep Tost). També cita Josep Vil dit Pistol, que deu ser aquell Josep Vila.

²⁸ “Història de Mont-roig” de Francesc Riba i Mestre, pàg. 187.

²⁹ Segons la nota 12 de la pàg. 187 del llibre “Història de Mont-roig” de Francesc Riba i Mestre.

³⁰ Era del Pla de Santa Maria.

³¹ “Memòria del setge i ocupació de Tarragona”.

³² Aquell Pere Martí Llaberia.

³³ “Història de Mont-roig” de Francesc Riba i Mestre, pàg. 188.

Joaquim Benaiges i Martí ens explica en el text “La festa de Sant Antoni Abat, a Mont-roig”: “S’emporten, per executar-los, sis presos. Entre ells en Ribes, el marquès de Fontcuberta³⁴ i un tal Martí. En Ribes té una gran devoció a Sant Antoni i exhorta els altres a pregar. En arribar al lloc els tapen els ulls, senten el soroll metàl·lic i les veus de comandament. Esclaten els trets, però resten vius i cauen de genolls donant gràcies al cel. Tres dels sis són morts. Amb empentes i paraules grolleres, els botxins es burlen d’ells i els tornen a la presó. Al proper dia –els diuen– aniran per ells. Els contactes donen fruit i són alliberats d’aquell horror. Prometen sufragar ells i els seus descendents la festa en honor del Sant...”³⁵.

Continua: “Els anys passen, la casa Ribes queda sense descendència i el seu nom s’esvaeix. El marquès de Fontcuberta s’arruïna, mor pobre i els seus fills marxen a Barcelona. Sols resta en peu, podríem dir, els descendents d’aquell Martí que, fins als nostres dies guarden el record d’aquella festa i que, en el dia del sant, fan dir una Missa en record d’aquells fets. Les persones de mitjana i tercera edat, recorden d’aquesta festa una benedicció d’animals al matí, a la plaça de l’església, on arribava una bandera antiga portada per tres cavallers que sortia de la casa d’en Martí.... Després una Missa Major solemne... Els cantors, escolania i cavallers s’aplegaven a la casa del Martí on es servia un refresc...”.

Primer haurem d’esmentar que els noms de les persones no coincideixen en la descripció de Riba i Mestre i la de Joaquim Benaiges Martí. En la primera es salven “Fontcuberta i a Martí”, en la segona a més “en Ribes”. Que casualment és qui “té una gran devoció a Sant Antoni”. També resulta curiós que el moment inicial d’aquesta ferotge repressió sigui el famós 13 de juny de 1811, que era la festivitat de Sant Antoni de Pàdua.

Qui era aquell “Martí” del text de Joaquim Benaiges Martí? Doncs un avantpassat seu i meu. Era aquell Pere Martí Llaberia esmentat anteriorment³⁶.

Agustí Sardà Llaberia fa una citació, de passada, sobre aquests anys. Quan en la sessió del Congrés de Diputats a Madrid, on es va informar de la defunció d’Antoni Ferratges

---

³⁴ Aquest formava part d’una nissaga rellevant a Mont-roig des de temps enrere. Vegeu més informació sobre aquesta nissaga al text “Mas del Tita”, publicat al web de “**Ressò mont-roigenc**” el 5-2-2020.

³⁵ “La festa de Sant Antoni Abat, a Mont-roig” de Joaquim Benaiges Martí, “**Ressò mont-roigenc**” núm. 35, pàg. 12.

³⁶ Faré una breu descripció de la nissaga Martí (“Panadero”). El meu pare Josep Martí Tost era el petit de tres germans; els altre eren: Joaquim (“Quimet”) i Miquel (casat a cal Vermell). El pare d’aquests, el meu avi, era Miquel Martí Aragonès; casat amb Teresa Tost Puñet (de cal Petroli).

Els pares d’aquests eren: Joaquim Martí Prous i Miquela Aragonès Font. Vivien a l’actual Riba i Mestre núm. 6.

Aquest Joaquim Martí Prous (fou alcalde del 1899 al 1901) enviduà i es va casar amb la seva cunyada, Maria Compte Martí, també vídua de Martí Martí Prous. Aleshores va anar a viure al carrer de la Pica núm. 14. Aquest nou matrimoni va tenir a: Josep, Anton i Pilar Martí Compte.

Pilar Martí Compte es va casar amb Victori Benaiges Barceló, i van tenir a: Joaquim i Pilar Benaiges Martí. Aquest Joaquim Benaiges Martí és qui escriu aquell text “La festa de Sant Antoni Abat, a Mont-roig”. Quan diu “una bandera antiga portada per tres cavallers que sortia de la casa d’en Martí”, s’està referint al carrer de la Pica núm. 14.

Ara anem una mica més enrere. Els pares d’aquell Joaquim Martí Prous, alcalde de Mont-roig, eren: Josep Maria Martí Vall i Engracia Prous Vidiella. I l’avi del primer era aquell Pere Martí Llaberia, dels fets de 1811.

Mesa (25 de febrer de 1909), primer Marquès de Mont-roig³⁷, després de diverses manifestacions de dol, exposa: “*Su familia estuvo unida con la mía en una gran intimidad, y aún podría, si recordase...tiempos antiguos, podría decir que un abuelo materno mío estuvo en un Ayuntamiento en tiempo de los franceses con un abuelo paterno de él...*”. Al “Expediente relativo a su aptitud legal como Senador” d’Agustí Sardà (1903), s’hi diu que el seu avi matern era Josep Llaberia³⁸. L’avi del marquès era aquell Joan Baptista Ferratges Jordi, notari i secretari de l’Ajuntament, que van afusellar a “l’hort del Riba”.

El 1813 l’alcalde era Miquel Martí. L’Ajuntament de Mont-roig el 1814 estava format pel alcalde Pere Prous, els regidors: Joan Font, Josep Oliver, Josep Aragonès, Josep Llaberia, Ramon Riba i Miquel Arnal i el síndic Procurador Pere Jordi³⁹. Aquí hi trobem, com a regidor, a l’avi d’Agustí Sardà Llaberia. Probablement aquest Josep Llaberia deuria ser cosí (parent) d’aquell Pere Martí Llaberia.

Tornant a aquell fet del saqueig de l’ermita, hi ha una història ben curiosa. Resulta “*que el primer francès que calà foc a l’ermita se li assecà el braç i, en trobar-se malament al Coll de Balaguer, demanà per confessar-se. Hi anà el vicari de Mont-roig, mossèn Tomàs Roca, qui explicà el que havia vist...*”⁴⁰.

Continuem ara amb les tribulacions ocasionades per aquells fets. Explica Josep Risueño a “L’ocupació de l’exèrcit francès (Capítol 9)”: “*Onze homes són afusellats i altres presoners duts a l’ermita del Roser de Reus per tal d’afusellar-los a poc a poc. Es diu que l’afrancesat, fill de Mont-roig, Lo Quich de Mont-roig, havia intercedit davant Suchet per evitar els afusellaments i, en part, així va ser. Lo Quich de Mont-roig es deia Francesc Vidiella i era un guerriller partidari de França...*”⁴¹. Aquí veiem que en els textos anteriors es citen, pel mateix fet, a Miquel Vidiella i a Francesc Vidiella. Possiblement fossin germans, o parents.

Quan els francesos finalment van aconseguir entrar a Tarragona el 28 de juny de 1811, el general Suchet, per celebrar-ho, va manar deixar lliures els presoners de Mont-roig.

---

³⁷ Veure el text “El marquès de Mont-roig: a la recerca d’una ombra” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 55.

³⁸ Veure el text “Agustí Sardà Llaberia: pedagog i republicà” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 149.

³⁹ “Notícies històriques de Mont-roig del Camp” de Baptista Nogués (“Quaderns de la Pixerota”, 2017), pàg. 56.

⁴⁰ “Santuaris Marians de la Diòcesi de Tarragona” de Francesc Blasi Vallespinosa, publicat a la “Revista del Centre de Lectura de Reus”, núm. 212 (desembre de 1930), a la pàg. 320.

⁴¹ “Reusdigital.cat” (18 de Juny de 2015).